

تحلیل ارتباط سؤالات آزمون پایانی درس جغرافیا پایه اول دبیرستان با اهداف و محتوی کتاب جغرافیا در شهر یاسوج

عبدالمجید ظریفیان¹

چکیده:

پراکندگی و افتراق پدیده‌های فضائی- مکانی سطح زمین را در ارتباط با ساخت‌های اجتماعی، اقتصادی و سپس به آینده‌نگری و تصمیم‌گیری در مورد این پدیده‌ها می‌پردازد. پژوهش حاضر باهدف تحلیل ارتباط سؤالات آزمون پایانی درس جغرافیا پایه اول دبیرستان با اهداف و محتوی کتاب جغرافیا در شهر یاسوج سال تحصیلی 1400 یاسوج انجام شده است. این پژوهش از نوع توصیفی است. جامعه و نمونه آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان اول دبیرستان شهر یاسوج در سال 1400 است، می‌باشد که در این پژوهش پس از مشخص نمودن گروه نمونه و جمع‌آوری اوراق امتحانی، ابتدا اوراق براساس نمره‌های دانش‌آموزان از پائین با بالا طبقه‌بندی شده و نتایج حاصل از روائی محتوایی سؤالات نشان داد که 32٪ از سؤالات پایه اول دبیرستان، پوشش خوبی برای محتوی و هدف‌ها فراهم کرده و 21٪ از سؤالات دربرگیرنده هیچ یک از هدف و محتوی درس جغرافی پایه اول نبوده است. **کلیدواژه‌ها:** دانش‌آموزان، سؤالات آزمون، اهداف و محتوی کتاب جغرافیا

¹ دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا گرایش تغییر اقلیم، دانشگاه پیام نور شیراز، majidzarifian1364@gmail.com

1_ مقدمه

کشورهای پیشرفته هم‌زمان با دگرگونی برنامه‌ها، مواد آموزشی و روش‌های تدریس، به دنبال تغییر بنیادی نظام امتحانی و سنجش و هماهنگ کردن آن با اهداف آموزشی هستند و بخش بزرگی از وقت و کوشش نظام آموزشی، جهت تدارک ابزار و شیوه‌های ارزشیابی معتبر، متناسب با نظریه‌های تعلیم و تربیت صرف گردیده است (خلخالی، 1375).

مطالعات متعدد نشان می‌دهد که بیشتر سؤالاتی که به یادآوری اطلاعات بسیار جزئی و خاص دارد، بنابراین سوالاتی که معلمان بکار می‌برند با اهداف اصلی تدریس، آنان هماهنگ نیست (هومن، 1371).

از طرفی باید در نظر داشت که ارزشیابی آموزشی در کشور ما، فعالیتی است، نسبتاً ناشناخته که به تازگی وارد نظام آموزشی گردیده است، به همین دلیل بسیاری از افراد آن را با ارزشیابی معلم، مدیر، دانش‌آموز یا اندازه‌گیری و سنجش اشتباه می‌کنند. درحالی که هدف ارزشیابی آموزشی نه معلم، نه مدیر، نه شاگرد است بلکه هدف اصلی آن تعیین اثرات برنامه آموزش و دگرگونی‌هایی که بر اثر آموزش در شاگردان به وجود آمده است (هومن، 1375).

با توجه به مواردی که اشاره شد و اهمیتی که آزمون‌ها در فرآیند آموزش دارند این پژوهش برآن است تا با بررسی میزان ارتباط سؤالات آزمون پایینی با اهداف و محتوی کتب درسی، وضعیت آزمون‌های معلم ساخته را به‌طور علمی و روشن توصیف نماید.

2_ مبانی نظری**2_1_ تاریخچه هدف‌ها در آموزش و پرورش رسمی ایران:**

تأسیس دارالفنون در سال 1230 هجری شمسی گام مهمی در توسعه آموزش و پرورش رسمی ایران بشمار می‌آید. اما نظام آموزش و پرورش رسمی ایران نشان می‌دهد که تا سال 1322 هجری شمسی توجه چندانی به تدوین هدف و خط‌مشی تربیتی در برنامه‌های درسی نشده است.

از سال‌های 1332 تا 1335 هجری شمسی که برنامه‌های درسی مدارس ابتدایی و توسعه امور تجدیدنظر قرار گرفت هدف‌های کلی آموزش و پرورش در قالب عباراتی کلی بیان گردید. اما هنوز رده‌بندی هدف‌ها و ارائه مؤلفه‌های هر هدف در ارتباط با برنامه‌های درسی مطرح نبوده در سال 1343 نظام آموزش و پرورش مورد تجدیدنظر قرار گرفت از این تاریخ به بعد به‌طور مشخص به تدوین هدف‌ها جهت دوره‌های ابتدایی و متوسطه اقدام شد، اما باز این هدف‌ها به‌صورت مجموعه‌ای از عبارات کلی مطرح شد (میر لوحی، 1369، ص 51).

در تیرماه 1346 برنامه تفصیلی دوره سه‌ساله متوسطه تحصیلی به‌وسیله یک کمیسیون در اداره کل مطالعات و برنامه‌های وزارت آپ تهیه و تدوین گردید که در این برنامه برای اولین بار هدف‌های کلی آموزش جغرافیا مطرح شد که این هدف‌ها عبارتند از:

1- آشنایی کامل به محیط مسکونی و بسط آن تا حدود مملکت و جهان.

2- درک موقعیت جهانی کشور از نظر سیاسی و اقتصادی.

3- درک اهمیت و نقش سازمان‌های بین‌المللی در بهبود روابط کشورهای جهان.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران بعضی از مسئولان که با مشکلات آموزشی و پرورش آشنایی داشته در زمینه تدوین هدف‌های تعلیم و تربیت دست به اقداماتی زدند که می‌توان به اعلام آلمان و هدف‌های اساسی تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش در سال 1362 (مصوبه سیصد و بیست و پنجمین جلسه) اشاره کرد. (میر لوحی، 1369، ص 52)

در سال 1367 نیز شورای تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش مجموعه‌ای از هدف‌ها را برای مقاطع مختلف آموزش و پرورش در نظر گرفت.

در سال 1370 فهرستی از هدف‌های کلی همراه با هدف‌های رفتاری و آزمون‌های نمونه کتاب‌های جغرافیای دوره متوسطه تهیه و تدوین شد، گرچه در این مجموعه هدف‌های کلی فصول مختلف کتاب‌های جغرافی مشخص شده، اما تنها نمونه‌ای از هدف‌های رفتاری این کتاب‌ها در قالب سطوح مختلف حیطه شناختی طبقه‌بندی گردید.^۲

در بهمن‌ماه 1371 اهداف کلی آموزش جغرافی در سه‌پایه تحصیلی دوره متوسطه به‌وسیله گروه تحقیق ارزشیابی و هماهنگی دوره متوسطه و با همکاری گروه‌های درسی در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی تهیه و تدوین گردید.

2_3_ جغرافیا:

پراکندگی و افتراق پدیده‌های فضائی- مکانی سطح زمین را در ارتباط با ساخت‌های اجتماعی، اقتصادی و سپس به آینده‌نگری و تصمیم‌گیری در مورد این پدیده‌ها می‌پردازد (شکوهی، 1371، ص 5). در این پژوهش منظور کتاب جغرافیا تدوین شده جهت آموزش در پایه اول دبیرستان است.

2_4_ تعریف آزمون:

آزمون وسیله‌ای عینی، استاندارد شده که برای اندازه‌گیری نمونه‌ای از رفتار یا خصایص آدمی به کار می‌رود (شریفی، 1374، ص 28). در این تعریف مراد از عینی آن است که روش اجرا، نمره دادن و تعبیر و تفسیر نتایج آزمون براساس قواعدی معین و مشخص صورت گیرد و قضاوت و نظر شخصی در آن‌ها بی‌تأثیر است، برای هر آزمون دستورالعمل خاصی در مورد نحوه اجرا، طول مدت آزمایش، دستورالعمل‌های شفاهی و نحوه ارائه مثال‌ها و روش تفسیر نمره‌ها تهیه می‌شود (شریفی، 1374، ص 28).

2_5_ مفهوم امتحان:

واژه امتحان به گونه‌های مختلفی تعریف شده است برای مثال اف.ام.لرد^۳ (1955) می‌گوید: امتحان در عبارت است از تعدادی سؤال^۴ که به صورت گزینش تصادفی^۵ از جامعه‌ای از سؤال‌ها تهیه می‌شود. اما در این کتاب مراد از امتحان عبارت است از یک وسیله یا روشی که در آن آزمودنی‌ها، با تعدادی سؤال‌های همخوان و هماهنگ با یکدیگر مواجه می‌گردند، یا به انجام فعالیت‌های علمی وادار می‌شوند که در نتیجه این شرایط، و در خاتمه موقعیت، می‌توان از توانائی‌های افراد شرکت‌کننده در امتحان مقایسه‌ای کمی به دست آورد (نادری، سیف نراقی، 1371، ص 29).

(شریفی، 1374) در تعریف امتحان می‌گوید: امتحان به مفهوم علمی نوعی ارزشیابی است که براساس اصول معینی انجام می‌گیرد و تعیین میزان تغییرات حاصل در جنبه‌های خاصی از رفتار شاگرد در فواصل زمانی معین و در جهت نیل به هدف‌های آموزشی و پرورشی.

3_ طبقه‌بندی آزمون‌های پیشرفت تحصیلی:

آزمون‌های کتبی و پیشرفت تحصیلی را ما برای سهولت و بررسی، نخست می‌توان به دودسته تقسیم کرد و بعد هر دسته را به انواع مختلف طبقه‌بندی نمود. دسته اول آزمون‌هایی که در آن‌ها سؤالات آزمون در اختیار آزمون‌شونده گذاشته می‌شود و او باید پاسخ سؤالات را آماده کند و در برگه آزمون بنویسد آزمون‌های دسته دوم آزمون‌هایی هستند که آزمون‌شونده برای جواب دادن به سؤالات آن‌ها نیازی به تهیه پاسخ و نوشتن آن در برگه آزمون ندارد بلکه پاسخ سؤال به همراه آن، به‌وسیله سازنده آزمون تهیه و در اختیار آزمون‌شونده گذاشته می‌شود و آزمون‌شونده باید در مورد پاسخ‌های داده‌شده تصمیماتی اتخاذ کند.

تفاوت دیگر بین این دودسته آزمون این است که آزمون‌های نوع اول توانایی یادآوری^۶ آزمون‌شونده را می‌سنجد، اما آزمون‌های نوع دوم توانایی بازشناسی^۷ او را اندازه می‌گیرد.

^۲ این هدف‌ها به‌وسیله آقای محمود معافی و با نظارت دفتر تألیف کتب درسی شناسایی و تهیه گردید.

^۳ F.M.Lord

^۴ Question

^۵ Random Selection

^۶ Recall

^۷ Recognition

آزمون‌های نوع اول را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد یکی آزمون‌هایی که پاسخ سؤالات آن‌ها بسیار کوتاه است و به چند کلمه (حداکثر یک جمله) یا یک عدد، یا یک علامت خلاصه می‌شود و آزمون کوتاه پاسخ نام دارد^۸ و دیگری آزمون‌هایی که پاسخ سؤالات آن‌ها از یک پاراگراف تا یک انشا یا مقاله کامل را شامل می‌شود آزمون‌های تشریحی یا انشایی^۹ معروف هستند آزمون‌هایی که هم سؤال و هم پاسخ سؤال را در اختیار آزمون‌شونده می‌گذارند و آزمون‌شونده، در پاسخ دادن به آن‌ها نیازی ندارد که چیزی در برگه آزمون بنویسد، آزمون‌های عینی^{۱۰} نام‌گرفته‌اند در این آزمون‌ها، آزمون‌شونده درست یا غلط بودن پاسخ‌های داده‌شده را تعیین می‌کند که به آن آزمون صحیح-غلط^{۱۱} گویند یا از میان چندین پاسخ، پاسخ درست را برمی‌گزیند که به آن آزمون چندگزینه‌ای^{۱۲} می‌گویند یا تعدادی پاسخ را با تعدادی سؤال جور می‌کند که به آن سؤال جور کردنی^{۱۳} گویند (سیف، 1364، ص 65).

3_1_ طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی

برای هدف‌های آموزشی به‌وسیله پژوهشگران یا سازمان‌های پژوهشی مختلف، طبقه‌بندی‌های گوناگونی ارائه شده که بیشتر آن‌ها از کارهای تحلیلی و مهم، بی-اس-بلوم^{۱۴} (1956) استاد دانشگاه شیکاگو اقتباس گردیده است. هدف‌های تربیتی براساس این طبقه‌بندی به سه حیطه شناختی^{۱۵}، انفعالی^{۱۶} و روانی-حرکتی^{۱۷} تقسیم می‌شود.

حیطه شناختی به گونه کلی دانش، توانائی‌ها و مهارت‌های عقلانی را شامل می‌شود. حیطه انفعالی به رغبت، انگیزش و طرز فکر ارتباط دارد. حیطه روانی-حرکتی با مهارت‌هایی سروکار دارد که جنبه روانی و بدنی هر دو را در برمی‌گیرد. چون اکثر هدف‌های تربیتی در دوره‌های دبیرستان و رده‌های بالاتر در قلمرو حیطه شناختی است و به گونه کلی هدف‌های مربوط به این حیطه بیشتر مورداندازه‌گیری قرار می‌گیرد، لذا طبقه‌بندی مشهور بلوم و همکاران او به نام طبقه‌بندی هدف‌های تربیتی^{۱۸} در حیطه شناختی را که در زمینه تست‌های تربیتی دارای شش قلمرو عمده زیر است، به‌اختصار شرح می‌دهیم.

- 1- دانش
- 2- فراگیری
- 3- کار بستن
- 4- تجزیه و تحلیل
- 5- ترکیب
- 6- ارزشیابی

این شش طبقه ظاهراً همه انواع توانائی‌های را که به‌طور معمول به‌عنوان ابزار بارز در تعلیم و تربیت بشمار می‌آید در برمی‌گیرد. اما وظیفه هر معلم یا مدیر آموزش موسسه فرهنگی ایجاب می‌کند طبقه‌هائی از هدف‌های آموزشی را که متناسب با آموزندگان بخصوصی باشد مورد استفاده قرار داده تفسیر یا جایگزین نماید (هومن، 1371، ص 48).

^۸. Short-Answer

^۹. Essay

^{۱۰}. Objective

^{۱۱}. True-False

^{۱۲}. Multiple-Choice

^{۱۳}. Matching

^{۱۴}. B.S.Bloom

^{۱۵}. Cognitive Domain

^{۱۶}. Affective

^{۱۷}. Psychomotor

^{۱۸}. Taxonomy of Educational Objectives

4_ تحلیل و تعریف جغرافیا:

وقتی که قرن نوزدهم آغاز شد. عصر علمی جغرافیا نیز شروع گردید. در این قرن دانش بشری آن چنان که پیش می‌راند کمتر محققانی قادر بود این دانش‌ها را دنبال کند. زیست‌شناسی، فیزیک، روان‌شناسی، فلسفه و جغرافیا به جایگاه رفیع علمی دست یافتند و هر یک در زمینه خود، طرحی نو در انداختند از این رو در سال 1883 اولین تعریف علمی جغرافیا، از طرف فردیناند فن رایشهوفن به این شرح ارائه شد.

جغرافیا: از سطح زمین و راز پدیده‌هایی که با آن رابطه علی دارد بحث می‌کند.

از زمان تا کنون پیشرفت دانش، اختراعات، اکتشافات، توسعه اقتصادی، ظهور ایدئولوژی‌ها، تسلط استعمار نو، پیشرفت تکنولوژی، عصر انباشت انعطاف‌پذیر سرمایه، تقسیم کار جهانی، وابستگی کشورهای توسعه‌نیافته سرمایه‌داری جهانی و بالاخره ظهور قدرت‌های جدید جهانی، شکسته شدن مرزهای جغرافیایی و تغییر اصول و تعاریف آن را سبب گردیده است زیرا در عدم جغرافیا انسان با همه شرایط و موارد فوق در برابر محیط طبیعی و محیط انسان ساخت قرار می‌گیرد و اگر جغرافیا تعاریف و اصول خود را با این تغییرات جهانی و ناحیه‌ای منطبق نسازد به صورت یک عدم خنثی و حتی مردد درمی‌آید.

در این راستا از زمان فرد دیناند فن رایشهوفن با در نظر گرفتن شرایط زمانی، از طرف جغرافیادانان جهان 34 تعریف از علم جغرافیا مطرح و در طول دهه‌ها مورد بحث و تحلیل قرار گرفته است.

در اینجا به چند تعریف دیگر از واژه جغرافیا اشاره می‌کنیم.

جغرافیا: کوشش در راه شناخت و نشان دادن واقعیت‌های خاص زندگی در یک محیط معینی می‌باشد. (سعیدی، 1366، ص 27)

جغرافیا: مطالعه روابط بین جوامع متشکل انسانی و محیط زندگی آن‌هاست. (شکوهی، 1364، ص 32)

5_ جامعه آماری و گروه نمونه

جامعه آماری مورد مطالعه این پژوهش را مجموعه سؤالات طرح‌شده در آزمون پایانی درس جغرافیا سال اول دبیرستان در سال تحصیلی 1400 یاسوج بود نمونه مورد نظر به صورت تصادفی از بین سؤالات ارسالی به واحد گروه‌های آموزشی منطقه انتخاب گردید یک مدرسه دبیرستان دخترانه و یک مدرسه دبیرستان پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شدند سپس در پایه اول دبیرستان کلیه اوراق امتحانی مدارس نمونه جمع‌آوری گردید.

5_1_ ابزار پژوهش

در این پژوهش، ابزار مورد نظر جهت گردآوری، اطلاعات، جدول دویبعدی است که توسط پژوهشگر تهیه شده است و هدف از آن سنجش میزان ارتباط سؤالات نمونه با اهداف و محتوی کتاب درسی جغرافیا بوده است.

5_2_ روش گردآوری داده‌ها

در این پژوهش پس از مشخص نمودن گروه نمونه و جمع‌آوری اوراق امتحانی، ابتدا اوراق براساس نمره‌های دانش‌آموزان از پائین با بالا طبقه‌بندی شده سپس 27٪ اوراق نمرات بالا و 27٪ اوراق نمرات پائین، مربوط به هر یک از نمونه سؤالات انتخاب شده و سپس با استفاده از جدول دو بعد و محاسبه ضریب دشواری و قدرت تمیز سؤالات مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول شماره 1: ارزیابی سؤال‌های آزمون جغرافی پایه اول دبیرستان براساس سطوح شناختی بلوم

سطوح شناختی	درصد سؤال‌ها
دانش	73٪
درک و فهم	21٪
کاربرد	-
تجزیه و تحلیل	6٪
ترکیب	-
ارزشیابی	-

چنانکه جدول بالا نشان می‌دهد، بیشتر سؤالاتی طرح شده (یعنی 73٪) براساس نمونه هدف‌های سطح دانش است. تنها 6٪ از سؤالات دربرگیرنده نمونه هدف‌های سطح تجزیه و تحلیل حوزه شناختی است. همچنین یافته‌های جدول بالا حاکی از آنست که از نمونه هدف‌های سطوح کاربرد، ترکیب و ارزشیابی، هیچ سؤالی طرح نشده است.

آیا سؤال آزمون‌های جغرافی پایه اول دبیرستان از نظر سطح دشواری با سطح دشواری بهینه تفاوت دارد؟
سؤال اول پژوهش با استفاده از فرمول محاسبه درجه دشواری سؤالاتی باز پاسخ سبیز با مشخصات زیر پاسخ داده شد:

$$\text{سطح دشواری} = \frac{\sum H + \sum L - (2\text{Scor}_{\min})}{2N(\text{Scor}_{\max} - \text{Scor}_{\min})}$$

که در آن:

$$\sum H = \text{مجموع نمرات افراد گروه بالا (20 درصد)}$$

$$\sum L = \text{مجموع نمرات افراد گروه پایین (25 درصد)}$$

$$N = \text{تعداد افراد 25 درصد گروه مورد نظر}$$

$$\text{Scor}_{\max} = \text{بالاترین نمره ممکن در سؤال}$$

$$\text{Scor}_{\min} = \text{پایین‌ترین نمره ممکن در سؤال}$$

همچنین پس از مشخص شدن میزان سطح دشواری هر سؤال جهت تعیین تفاوت سطح دشواری به دست آمده با سطح دشواری بهینه از فرمول زیر استفاده گردید.

$$Z = \frac{P_1 - P_0}{\sqrt{\frac{P_0(1 - P_0)}{N}}}$$

که در آن:

$$P_1 : \text{سطح دشواری به دست آمده}$$

$$P_0 : \text{سطح دشواری بهینه}$$

$$N : \text{تعداد گروه نمونه}$$

بر پایه دو فرمول بالا سطح دشواری سؤالات محاسبه گردید که خلاصه نتایج آن در جدول زیر منعکس شده است.

جدول شماره 2: چنانچه نتایج سطح دشواری سؤالاتی جغرافی پایه اول دبیرستان براساس فرمول سبیز

درصد سؤالات	نوع سؤال از نظر درجه دشواری
8٪	سؤال مشکل
54٪	سؤال آسان
38٪	سؤال مناسب

چنانکه یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد تنها 38٪ از سؤالات از نظر سطح دشواری سؤالاتی بوده که با سطح دشواری بهینه تفاوت معناداری نداشتند. در حالیکه 54٪ سؤالات آسان و 8٪ آن‌ها سؤالاتی مشکلی به حساب می‌آمدند.
آیا سؤالات جغرافی پایه اول دبیرستان از نظر ضریب تمیز (تشخیص) ضریب تمیز بهینه تفاوت دارد؟

جهت پیدا کردن پاسخ به سؤال بالا از فرمول زیر استفاده شد:

$$\text{ضریب تشخیص} = \frac{\sum H - \sum L}{N(\text{Scor}_{\max} - \text{Scor}_{\min})}$$

بر پایه فرمول فوق، کلیه سؤال‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج زیر حاصل گردید.

جدول شماره 3: خلاصه محاسبات مربوط به ضریب تشخیص سؤالات جغرافی پایه اول دبیرستان

سطح ضریب تشخیص	درصد سؤال‌ها
منفی	3%
صفر	-
0 تا 0/4	32%
0/41-0/60	45%
0/61-0/80	16%
0/8-1	4%

چنانکه نتایج جدول بالا نشان می‌دهد 3% از سؤالات دارای مزیت تشخیص منفی هستند. ضریب تشخیص 45% از سؤال‌ها نیز بین 0/41-0/60 قرار دارد. و این در حالی است که تنها 0/4 از سؤال‌ها دارای ضریب تشخیص 0/8-1 هستند.

6_ نتیجه‌گیری:

تهیه و اجرای آزمون‌های پیشرفت تحصیلی بانام‌های مختلف: امتحانات آمادگی، امتحانات ثلث، امتحانات نهایی و همچنین امتحانات میان‌ترم و پایان‌ترم، از سال‌های نخست آموزشی رسمی گرفته تا پایان تحصیلات دانشگاهی از فعالیت‌های مهم آموزشی و پرورش به حساب می‌آید. این فعالیت بخش جدایی‌ناپذیر از برنامه درسی است. همچنان که اثربخش کار معلمان را با توجه به میزان تسلط آنان به روش‌های آموزشی مورد قضاوت قرار می‌دهند، شیوه ارزشیابی آنان هستند که میزان موفقیت دانش‌آموزان را در رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده را نشان می‌کند. در حقیقت معلم با بهره‌گیری از نتایج حساس از ارزشیابی بازده و یادگیری دانش‌آموزان می‌تواند مراحل پیشین طرح آموزشی خود را بررسی کند، اشکالات ما را تشخیص دهد و در رفع آن بکوشد. بنابراین تهیه انواع مختلف این آزمون‌ها یکی از مهم‌ترین و درعین حال دشوارترین کارهایی است که معلمان بر عهده دارند. اما باین وجود تعداد بسیار کمی از معلمان هستند که با اصول بنیادی تهیه آزمون‌های معلم ساخته پیشرفت تحصیلی آشنایی دارند. پس لزوم آشنا ساختن هر یک از آنان با این روش‌ها، بررسی کمی و کیفی سال‌های امکانی است. بر این اساس در این پژوهش سؤالات جغرافی پایه اول دبیرستان ناحیه 1 یاسوج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج زیری حاصل شد.

نتایج حاصل از روائی محتوایی سؤال‌ها نشان داد که 32% از سؤال‌های پایه اول دبیرستان، پوشش خوبی برای محتوی و هدف‌ها فراهم کرده و 21% از سؤال‌ها دربرگیرنده هیچ یک از هدف و محتوای درس جغرافی پایه اول نبوده است.

و این در حالی است که (هومن، 1374) در این رابطه معتقد است: در طرح کلی سنجش یک واحد درسی، معلم باید بتواند سؤال‌های خود را بر مبنای پوشش تمامی هدف‌های تدریس تنظیم کند و ستونی از پیش‌نویس امتحان خود را به مطالبی اختصاص دهد که نمایشگر روش یا روش‌های عملی در ارزشیابی معلومات یا پیشرفت دانش‌آموز در جهت نیل به هر هدف باشد.

سیف (1376)، نیز پس از بحث در این باره می‌نویسد: اگرچه یک آزمون خوب پیشرفت تحصیلی آزمونی است که به بهترین شکل منعکس‌کننده تمامی هدف‌های آموزشی و همه محتوی برنامه درسی باشد. اما اگر درس یا موضوع مفصل باشد، تهیه چنین آزمونی غیرعملی است. بنابراین، به جای گنجاندن تمامی محتوا و هدف‌ها در آزمون، تهیه‌کننده آزمون به انتخاب تعدادی سؤال نمونه که معرف

هدفها و محتوای درس باشند، اقدام می‌کند. در صورتی که چنین آزمونی یک آزمون خوب یا به اصطلاح یک آزمون دارای روایی خواهد بود که سؤالها آن حاوی نمونه درستی از هدفها و محتوای درس باشند.

نتایج دیگر پژوهشی حاکی از آن بود که بیشتر سؤالها طرح شده در هر پایه تحصیلی دربرگیرنده هدفهای سطح دانش است. به طوری که در هیچ یک از سؤالهای مورد بررسی سؤالی که دربرگیرنده هدفهای مربوط به سطح شناختی ترکیب و ارزشیابی باشد، مشاهده نشده در این خصوص گفتنی است اگرچه هدفهای مطرح شده در ماده درسی جغرافی دربرگیرنده دانش مربوط به یادآوری امور است اما اولاً وظیفه هر معلم ایجاب می‌کند که طرح سؤال طبقه‌های از هدفهای آموزشی را که متناسب با آموزندگان بخصوصی باشد، مورد استفاده قرار دهد؛ به عبارت دیگر چون فراگیران در دوره تحصیلی دبیرستان در سطح فراگیری انتزاعی هستند. بنابراین بهتر است در طرح سؤالها علاوه بر استفاده از هدفهای عینی از هدفهای انتزاعی و پیچیده که به آن مستلزم سطح بالایی از توانایی فکر باشد نیز بهره گرفت. دوماً با توجه به اینکه سؤالهای طرح شده از نوع سؤالهای انشائی بودند بنابراین طبق نظریه صاحب نظران بهتر است. از این نوع سؤال برای اندازه گیری بر آینده پیچیده تر یادگیری مانند ترکیب یا آفرینندگی، ارزشیابی، سازمان دادن، تنظیم تفکر و... استفاده کرده چراکه جهت سنجش مهارت‌های مربوط به یادآوری دانش و اطلاعات می‌توان از سؤالهای چندگزینه‌ای استفاده کرد که با طرح سؤالهای زیاد. سطح وسیع تری از هدف و محتوی را در برمی‌گیرد. سیف (1376) در این خصوص معتقد است، به طور کلی ضرایب دشواری بین 3٪ تا 7٪ حداکثر اطلاع را درباره تفاوت بین آزمونی‌ها به دست می‌دهد. باین حال، در شرایط ویژه، ضریب دشواری فرق می‌کند. مثلاً آزمونی که به صورت آزمون ورودی کارشناسی ارشد یا دکتری برای انتخاب بهترین داوطلبان به کار می‌رود و حدوداً 10٪ بالای داوطلبان را برمی‌گزیند باید شامل سؤالهای بسیار دشوار باشد. در مقابل، آزمونی که برای انتخاب کودکان برای یک دوره آموزشی ترمیمی یا اصلاحی به کار می‌رود باید شامل سؤالهای بسیار آسانی باشد.

7_ منابع و مآخذ:

- خلخالی، مرتضی، بررسی مسائل آموزش علوم تجربی دوره متوسطه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران 1355.
- سعیدی، عباس: نگاهی به کتاب جغرافی ایران، مجله رشد آموزش جغرافیا، شماره 9، بهار 1366.
- سعیدی، عباس: ملاحظاتی در قضیه ماهیت و قلمرو دانش جغرافیا « جمله رشد آموزش جغرافیا، شماره 22، 1369.
- سیف، علی اکبر: روان شناسی پرورشی، تهران، انتشارات آگاه 1368.
- سیف، علی اکبر: اندازه گیری و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، تهران، انتشارات آگاه 1364.
- سیف نراقی: مریم، نادری، عزت اله، سنجش و اندازه گیری در علوم تربیتی و روان شناسی، تهران، انتشارات معین 1375.
- سیف نراقی: مریم؛ نادری، عزت اله پروژه‌های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی، تهران، انتشارات بدر، 1372.
- شریفی حسن پادشا، سنجش و اندازه گیری در آموزش و پرورش و روان شناسی تهران 1353.
- شریفی، حسن پادشا، شیوه‌های ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان، وزارت آموزش و پرورش 1370.
- شریفی، حسن پادشا، اصول روان سنجی و روان آزمایی، تهران، انتشارات رشد 1374.
- شکوهی، حسین: فلسفه جغرافیا تهران انتشارات، گیتاشناسی، چاپ سوم 1364.
- طباطبائی، محمد: درس جغرافیا، ماهنامه آموزش و پرورش شماره 3 1318.
- یک منش، علیرضا: شیوه ارزشیابی تایلر و نقش آن در آموزش در مجله پژوهش‌های تربیتی، شماره 1 بهار 1370.
- میر لوحی، حسین: در جستجوی معیارهایی برای انتخاب محتوی، فصل نامه تعلیم و تربیت شماره 2 1371.
- هومن حیدر علی: زمینه ارزشیابی برنامه‌های آموزشی تهران نشر پارسا 1375.
- هومن، حیدر علی: اندازه گیری‌هایی روانی و تربیتی و فن تهیه قسمت تهران نشر پارسا 1354.
- (شکوهی، 1370)
- (صافی، 1367)
- سعیدی 1366

Analyzing the relationship between the questions of the final exam of the geography course of the first grade of high school with the objectives and content of the geography book in Yasouj city.

Abstract:

It deals with the distribution and differentiation of the spatial-spatial phenomena of the earth's surface in relation to social and economic constructions and then looking into the future and making decisions about these phenomena. The present study was conducted with the aim of analyzing the relationship between the questions of the final exam of the geography course of the first grade of high school with the goals and content of the geography book in the city of Yasouj in the academic year of 1400 Yasouj. This research is descriptive. The population and statistical sample of this research includes the first year high school students of Yasouj city in the year 1400. In this research, after defining the sample group and collecting the exam papers, the papers were first classified based on the grades of the students from low to high and the results of validity The content of the questions showed that 32% of the first grade high school questions provided good coverage for the content and goals and 21% of the questions did not include any of the goals and content of the first grade geography course.

Keywords: students, test questions, objectives and content of the geography book